

K-i felében két, meglehetősen bizonytalan folt tárult fel, melyekben viszonylag kevés neolitikus kerámia került elő.

JAKAB ATTILA

345. Székesfehérvár, Arany János utca 16.

(Fejér megye) Kk, Kú

2006 tavaszán régészeti kutatást végeztünk a telek udvarán, kb. 20×30 m nagyságú területen. Az udvar azonos az először 1007-ben említett korai királyi vár területének egy részével. A 11. században felépült négyzetes alakú korai királyi várat és palotát a 12. sz. folyamán minden irányban kibővítették, déli falához egy félkör alaprajzú teraszt építettek. Ennek a terasznak a fala éppen a mai Arany J. u. 16. sz. udvarán záródott. Az itt készülő térburkolat készítéséhez és a térrendezéshez, a várfal bemutatásához, támfallá történő kialakításához nélkülözhetetlen volt a fal nyomvonalának pontos meghatározása. Ezért kezdtünk feltárást az udvaron; ennek során sikerült megtalálnunk a félkör alakú terasz déli falát.

Az udvaron három árkot húztunk. Az 1. és 3. sz. árokban előkerült a korai királyi vár falának magja 80–90 cm szélességben. A falmag két oldaláról azonban hiányoztak a másutt feltárt, még meglévő kváderkövek. Így elképzelhető, hogy a fal eredeti szélessége megegyezett a korábban más helyen feltárt falak szélességével. Ezek ugyanis 160–220 cm szélességűek voltak. A falat szürkésfehér színű finom habarcsba rakták. A falszövetben apróbb és nagyobb köveket találtunk. Az ásatás tanúsága szerint az udvaron futó K–Ny irányú fal itt fordult É felé. Árkainkban egy késő középkori ház fala került elő a hozzá tartozó járósínttel. Ez az az építmény, melyet agyagba és habarcsba rakott formában kövekből építettek a korai királyi vár elbontott falfelületére. Ezt az építményt részint elbontva – keskeny kőfallal, téglaköpenyfallal – egy újabb téglalap alaprajzú helyiséget emeltek az itt álló romok helyére a 19–20. században.

A leletanyag az egész középkor időszakát felöleli; kiemelkednek belőle a 15. századi kályhacsempe-töredékek és edénytöredékek, megtalálhatók benne 18–20. századi cserepek és 19–20. századi téglák is. A székesfehérvári Szent István Király Múzeumban helyeztük el őket.

SIKLÓSI GYULA

346. Székesfehérvár, Koronázó tér 3–4.

(Fejér megye) LT, Kk

2006. július 10. és november 3. között az egykori prépostsági templom (Királyi bazilika) déli oldalán az 1998 óta ismert kerengőfolyosó területét tártuk fel az Anjou-kápolnától Ny-ra az ÉNy-i falsarokkal együtt. Az utóbbi helyen az É-i kerengőfal 1998 óta ismert, fehér márványból készült, 110,02 af felszínű parkányától K-re a fal mélyebb részének ez évi feltárásakor kettős ívekkel, közöttük lizénával tagolt mészkőlábazat került

elő. Alján a 109,21 af felszínnel dokumentált, az egykori járófelület közelségét jelző, kőlapokkal borított, kiugró falszakasz futott. A fal Ny-i oldala két nagyméretű, közepesen megmunkált vörös márványtábla miatt kevésbé ismert.

A törtekőből épült É-i kerengőfal első megépítése 108,8–108,9 af járósíntől indult, az építkezés után kialakított járósíntet és felületeket a kerengőudvar és folyosó egyaránt sűrű temetkezései elpusztították. A kerengőfal újjáépítése a 109,8 af szintől indulóan a fal teljes hosszában határozottan mutatkozott, a falkoronán 110,4 af felszínnel két polírozott felületű vörös márványtábla maradt meg, az egyiken kisméretű lábazat lenyomatával.

Nem ismert a Ny-i és É-i kerengőfal találkozása az ÉNy-i saroknál átvezetett és máig kiváltképpen közműcső miatt, az eltérő falazási mód azonban periódusbeli különbséget sejtet. Az É-i falon a fehér márványparkány töredékessége és néhány törtekő a falkoronán talán arra utal, hogy a Ny-i kerengőfalat is átépítették. A korábbi évek ásatási megfigyelései szerint a kerengő templom melletti szakaszát a 14. században bontották le.

Az É-i kerengőfolyosóban a templombelső pillérsorának elpusztult, feltételezhető 4. és 5. pillérének megfelelő szakaszon egy-egy É–D irányú fal alapárka és csekély maradványa került elő, déli végük ráépült a kerengőfalra. A járósíntfoszlányok nem teszik egyértelműen meghatározhatóvá a két fal építésének és a kerengő elbontásának időrendi viszonyát, valószínű azonban, hogy építésükre a kerengőfolyosó megszüntetése után került sor, és jelentősen túléltek azt. Elbontásuk a 17–18. században történt. Feladatuk nem a kerengőhöz, hanem a templomépülethez kapcsolódott.

A kerengőfolyosóban 122 temetkezést tártunk fel, a kerengőudvar kerengőfal melletti, 1998–99-ben nem feltárt részein további 24 sírt. A sírok zöme a 108,3–109,9 af szintben volt, egy temetkezést a 110,41 af magasságban tártunk fel. A legelső temetkezések földsírok voltak, rétegtanilag ezeket hamarosan kőbéléses sírok követték, majd a temetkezések földsírokkal zárultak. A földsírokat és a kőbéléses sírokat is a későbbi temetkezések erőteljesen bolygatták. A sírokból koporsószerűen túl kevés lelet került elő: néhány bronz- vagy vaskarika, csat, egy sírból egy 13. századi friesachi denár. A sírok korábbi tapasztalatok és a szintadatok alapján a 12–14. századból származnak.

A temetkezések alatt korábbi kőporos és homok feltöltési rétegeket tártunk fel, eddig meghatározatlan rendeltetésű, vörös tarazzo terítésű objektumokkal, amelyeknek területe 1,5–2 m²-nél nem lehetett nagyobb. A rétegek aljáról, a 108,00 af szintből néhány kelta edénytöredék került elő. Ezekben a rétegekben néhány, a magasabb feltöltési rétegekkel már lefedett cölöplyukat találtunk.

Június 6. és július 14. között a Koronázó téri épület pincéjében végeztünk falkutatással egybekötött ásatást. Célunk annak kiderítése volt, hogy a barokk pincék

őriznek-e falaikban vagy padlózatuk alatt középkori épületmaradványokat, továbbá hogy az Árpád-kori káptalani kerengő udvarának milyen nyomai vannak az épület alatt. A falak mellett 6 szondát nyitottunk, a feltárás a pincékben megközelítően a 11–12. századi földfelszín közeléből indult. Középkori falakat nem találtunk, a pincefalak legkorábbi részei a 17. sz. végénél–18. sz. elejénél nem korábban épültek. A kolostorudvaron működtetett temetőnek 90 sírját tártuk fel, korhatározó lelet a sírokban nem volt.

BICZÓ PIROSKA

347. Székesfehérvár, Mátyás király körút – Piac tér (MRT 12. k. 1/3 lh.)

(Fejér megye) Kú

A lépcsőzetesen kialakított földerdő sarokpontjait igyekeztünk 2006 őszi feltárásaink során rögzíteni. A feltételezett helyen négy árkot húztunk, 560 m²-t kutattunk meg. Az árkokban feltárjuk a földerdő rekonstrukciójához szükséges pontokat, megfigyeltük az erődítmény felépítményének szerkezetét. Ennek alapozása facölöpökre történt, a felépítmény gerendavázis lehetett, de vékonyabb faanyagot, szemetet, kereket, nagy mennyiségű állatcsontot és földet is felhasználtak építéséhez. Meghatároztuk a földerdő építésének korát, rekonstruáltuk alaprajzát a feltárások és a történelmi városalaprajzok alapján. A burkolatban bemutatathatóvá tettük a rekonstruált alaprajzot.

A földerdő részleteinek feltárásakor a 4. sz. szelvényben csontvázakat is feltártunk, melyek az 1602. évi ostrom halottainak maradványai lehetnek.

A területen középkori, ill. 18–19. századi cseréptöredékek és egy nagyméretű kerék került elő.

SIKLÓSI GYULA

348. Székesfehérvár, Megyeház utca 7–11.

(MRT 12. k. 1/3 lh.)

(Fejér megye) Kk, Kú

A Megyeház u. 7–11. sz. házak területén futó két városfalszakaszt részleteiben 1998-ban már feltártuk. Ennek a feltárásnak a kiegészítő kutatásaként 2006 őszén akartuk pontosabban meghatározni a városfalak nyomvonalát, szintviszonyait, az esetlegesen előkerülő házak középkori maradványait.

A Megyeház u. 7. sz. ház belső kapujának keretkővét már korábban bemutatták. A középkori ház részleteit másutt nem találtuk meg. A ház telkén, a tárolóhelyiségek bejárata előtt húzott árokban csak a 13. századi városfal feltételezett maradványait sikerült megtalálnunk; pontosabb részleteit már nem sikerült megkutatnunk, mivel a viszonylag keskeny árok falai beomlással fenyegettek.

A városfal valószínűsíthető szélessége a csak félig feltárt árokban kb. 220 cm volt. Pusztulási törmelék alatti rétegviszonyait sajnos nem tisztázhattuk. A Megyeház u. 11. területén 10 m hosszúságban tártuk fel

a sárga habarcsba formátlan kövekből rakott, 220 cm széles 13. századi városfal alapozását. A belső városfalhoz tartozó külső járósíntet a mai járósínt alatt 1,5 m-rel tártuk fel. Ez a járósínt nem volt vízszintes síkban kiépítve, hanem a külső, 17. században épült városfalig lejtett úgy, hogy e fal mellett felszínét 225 cm-re találtuk meg a mai felszín alatt. A fal pusztulási törmeléke erre a lejtős felszínre omlott. Dacára annak, hogy itt csak a városfal alapozásának alsó kősorát találtuk meg, pártázatával együtt az itt álló teljes falszakasz rekonstruálható az 1601-es német tollrajz alapján.

A 13. századi belső városfal és a 17. századi külső városfal közötti „Zwinger” szélessége átlagosan 10 m volt. A külső városfalat, melynek köveit fehér habarcsba rakták, a Megyeház u. 7., 9. és 11. sz. területén tártuk fel. A külső fal szélessége 2 m volt. A Megyeház u. 11. sz. ház telkén a külső városfal csaknem teljes magasságban áll.

A területen középkori ill. 18–19. századi cseréptöredékek kerültek elő.

SIKLÓSI GYULA

349. Székesfehérvár, Szedres-dűlő 16.

(Fejér megye) B

2006. december 12–22. között próbafeltárást végeztünk a telken. A létesítendő könnyűszerkezetes épület alapozási szintje alatt átlag 1 m mélységben egy bolygatatlan bronzkori település maradványai kerültek elő, amely jelenlegi információink szerint vastag humuszréteggel fedett és egyperiódusúnak tekinthető.

KOVÁCS LORÁND OLIVÉR

350. Székesfehérvár, Szent István tér 2–3.

(Fejér megye) Á, Kk, Kú

2005-ben szondázó ásatást végeztünk a Fejér Megyei Levéltár két udvarán. Feltártuk a várárok cölöpökkel védett partvonalát, az 1738-ban készített német nyelvű városalaprajzon megjelenő „Zwingert”, s az azt határoló külső városfalat és nyomvonalát két ponton is azonosítottuk, meghatároztuk. A feltárásokon megtalált középkori vizesárok legnagyobb mérhető mélysége a mai udvarsínt alatt 4,45 m mélyen volt. Az elbontott középkori városfal teteje 3,35 m mélységben, a fal alja 3,60 m mélységben volt. A feltárások során kétséget kizáróan megállapítottuk, hogy a városfalak 18. századi, történelmi ábrázolásainkon jól nyomon követhető elbontását követően a területet feltöltötték, a telkeket kibővítették új támfalakkal. Egyértelműen bizonyítást nyert, hogy az udvarokban legalább 2,5 m mélységű újkori feltöltési réteg van.

A 2006-ban végzett kutatások során összesen hat helyen nyitottunk szelvényt. Ezek segítségével négy ponton megtaláltuk és beazonosítottuk a 13. sz. végén épült városfal alsó kősorát, az alapozáshoz felhasznált cölöpöket, ill. gerendavázat. Előkerült a feltárt szakaszon